

Studentombudet

Innholdsfortegnelse

FORORD FRA STUDENTOMBUDET.....	3
1. OM STUDENTOMBUDET VED SAMISK HØGSKOLE.....	4
2. Tema: Obligatorisk aktivitet	5
<i>Obligatorisk aktivitet – vilkår for å gå opp til eksamen.....</i>	<i>5</i>
<i>Begrensninger i adgangen til å stille vilkår om obligatorisk aktivitet.....</i>	<i>6</i>
<i>Forvaltningsrettslige prinsipper.....</i>	<i>7</i>
<i>Konklusjon.....</i>	<i>7</i>
<i>Tilrettelegging av obligatorisk aktivitet.....</i>	<i>8</i>
Vedlegg: Mandat.....	10

FORORD FRA STUDENTOMBUDET

Det er en glede å få presentere Studentombudet ved Samisk høgskole sin årsrapport. Rapporten er skrevet i henhold til studentombudets mandat og er offentlig. Årsrapporten fremlegges høgskolestyret som orienteringssak og er ment å gi en oversikt over studentombudets virksomhet.¹

Med bakgrunn i henvendelsene fra studenter og ansatte, søker studentombudet å avdekke eventuelle feil i saksbehandlingen, svakheter i høgskolens systemer og prinsipielle problemstillinger som bør løftes opp i organisasjonen. På den måten bidrar ombudet med kvalitetssikring og ivaretagelse av studentenes rettigheter.

Tromsø, mai 2024

Torill Varberg
Studentombudet ved Samisk høgskole

¹ Mandat for Studentombudet ved UiT, punkt 6.

1. OM STUDENTOMBUDET VED SAMISK HØGSKOLE

Samisk høgskole inngikk avtale med UiT Norges arktiske universitet om delt studentombud høsten 2019 med virkning fra våren 2020. Som fjerde institusjonen i Norge tilbød UiT studentene et ombud fra høsten 2015, hvor Torill Varberg har vært ansatt siden. Etter tidligere mandat² heter det at;

Studentombudet ved UiT er en uavhengig bistandsperson som gir studentene hjelp og veiledning i saker vedrørende deres studiesituasjon. Studentombudet skal påse at sakene får en forsvarlig og korrekt behandling, og at studentenes rettigheter blir ivaretatt.³

Den 1. august 2019 ble ordningen lovfestet i universitets- og høyskoleloven § 4-17, hvor styret pålegges å sørge for at alle studenter har tilgang til et studentombud. Hovedformålet med studentombudet er å sikre at studentenes rettigheter blir ivaretatt. Dette gjøres hovedsakelig ved at studentombudet gir studenter råd og hjelp i saker knyttet til deres studiesituasjon. Videre påser ombudet at saker som omhandler studenter blir rettmessig behandlet og søker å løse disse hensiktsmessig og effektivt på lavest mulig nivå i organisasjonen innenfor det til enhver tid gjeldende regelverk.

Studentombudet er en uavhengig instans. Uavhengigheten medfører at ombudet ikke kan instrueres i sitt virke, jf. uhl § 4-17 (2) annet punktum. Uavhengigheten kommer til syne ved at studentombudet er innrettet som en egen instans i stab hos rektor og direktør ved UiT Norges arktiske universitet.

Studentombudet er videre en nøytral instans. Dette medfører at ombudet ikke tar side i en sak eller representerer enkeltstudenter overfor høgskolen. Studentombudet har heller ikke myndighet til å avgjøre saker, og er ikke en klage- eller ankeinstans for saker som er behandlet og avgjort av andre enheter eller beslutningsorganer ved Samisk høgskole.⁴

Siden oppstart våren 2020 har studentombudet mottatt et titalls saker fra studentene ved høgskolen. Av hensyn til studentenes anonymitet i et lite studiemiljø er det ikke ønskelig å gå nærmere inn på detaljer vedrørende de aktuelle studentsakene i årsrapporten. Sakenes art og alvorlighetsgrad varierer, og de har fått ulik type oppfølging fra studentombudet. Et så lite saksgrunnlag gjør det ikke mulig å trekke generelle konklusjoner om saksbehandlingen eller studentenes studiesituasjon ved institusjonen. Likevel foreligger det saksbehandlingsfeil i flere saker, og på bakgrunnen

² Samisk høgskole har det første året benyttet samme mandat som UiT, se vedlegg.

³ Mandat for Studentombudet ved UiT punkt 1.

⁴ Mandat for Studentombudet ved UiT punkt 5.

av disse feilene ønsker studentombudet å trekke frem tre områder hvor det kan foreligge forbedringspotensialer. Det anbefales at høgsolen foretar en vurdering av om rutiner for områdene er tilstrekkelige.

2. TEMA: OBLIGATORISK AKTIVITET

Obligatorisk aktivitet har vært et gjentakende tema for studentombudene i Norge og det er stadig en årsak til at studenter mister retten til å gå opp til eksamen. Men hva er egentlig obligatorisk aktivitet? Siden dette er et vanskelig tema, hvor det per i dag foreligger usikkerhet om den nye universitets- og høgscoleloven medfører endringer i rettstilstanden,⁵ tas det i det videre en gjennomgang av dagens gjeldende rett.

Utdanningsinstitusjonene kan altså stille krav om at studenter må gjennomføre obligatoriske aktiviteter (som undervisning, kurs, arbeidskrav og praksis) for å kunne gå opp til eksamen. «De obligatoriske aktivitetene må gi et faglig utbytte, en vesentlig kompetanse eller en ferdighet som er nødvendig for å kunne få et fullt utbytte av undervisningen.»⁶

«For at en obligatorisk aktivitet skal avskjære retten til å ta eksamen, må aktiviteten i seg selv gi en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen. Videre er det et krav at denne kompetansen ikke kan prøves på eksamen.»⁷

Obligatorisk aktivitet – vilkår for å gå opp til eksamen

Etter universitets og høgscoleloven § 3-10 (1) har «den som oppfyller kravene til opptak, jfr. § 3-6, og andre krav for å gå opp til eksamen i vedkommende fag eller studium» rett til å gå opp til eksamen. De som ikke oppfyller disse andre krav, det være seg obligatorisk undervisning eller gjennomføring av obligatorisk praksis», kan nektes oppmelding til eksamen, jfr § 3-10 (2). Det kan altså stilles vilkår for å gjennomføre obligatorisk aktivitet få eksamensrett.

⁵ I Prop. 126 L (2022-2023) er bestemmelsen om fri eksamensrett foreslått videreført med samme ordlyd som i gjeldende lov. Men det er stilt spørsmål om omtalen av gjeldende rett og merknadene til den videreførte bestemmelsen er i samsvar med hverandre. Spørsmålet blir da om departementet har ment at dagens rettstilstand skal videreføres uendret, eller om det er tilsiktet at retten til å ta eksamen skal kunne begrenses ytterligere enn det er lovlig adgang til i dag.

⁶ [Prop. 126 L \(2023-2024\) kapittel 15.4.4](#)

⁷ [SOM-2023-4774 \(56\)](#)

Den generelle regelen om institusjonens mulighet til å stille vilkår om obligatorisk aktivitet går frem av universitets- og høyskoleloven § 3-3 (3): «Styret fastsetter studieplan for det faglige innholdet i studiene, herunder bestemmelser om obligatorisk kurs, praksis og lignende ...». ⁸ Studieplanen skal angi hvilke krav som stilles til deltakelse fra studentene og på hvilken måte studentenes kunnskaper skal vurderes, for eksempel ved eksamen, løpende vurderinger eller på annen måte. ⁹

Begrensninger i adgangen til å stille vilkår om obligatorisk aktivitet

Begrensningen i institusjonens adgang til å stille vilkår for å gå opp til eksamen følger av forarbeidene til universitets- og høyskoleloven § 3-10 andre ledd. ¹⁰ Bestemmelsen gjaldt den gang adgangen til å gå opp til eksamen som privatist, men av hensyn til det forvaltningsrettslige likebehandlingsprinsipp må det legges til grunn at institusjonen ikke kan kreve strengere vilkår for studentene når vedtaket det stilles vilkår for å oppnå er den samme rettigheten; retten til eksamen.

Bestemmelsen sier at studenters adgang til eksamen avgrenses av situasjoner hvor følgende kriterier må være oppfylt:

- 1) at kurset, oppgaven, praksisopplæringen el. i seg selv gir en vesentlig kompetanse eller ferdighet som er en del av formålet med utdanningen, ¹¹ og
- 2) at denne kompetansen eller ferdigheten ikke kan prøves ved ordinær eksamen. ¹²

Som eksempler på slik obligatorisk aktivitet nevner forarbeidene «praktiske laboratoriekurs, de kliniske deler av medisinerutdanningen og annen praksisopplæring i yrker der omsorg for og kontakt med pasienter, klienter, elever o.a., står sentralt».

Manglende deltakelse i obligatorisk aktivitet ut fra mer generelle «studiekvalitetshensyn», som en kontroll med at studenten følger et fornuftig studieløp, kan etter dette ikke tjene som grunnlag for å nekte oppmelding til eksamen.

⁸ Gjør oppmerksom på uhl § 3-2 (2), hvor det heter at departementet kan fastsette rammeplaner for enkelte utdanninger. Kravene som stilles for gjennomføring av en utdanning etter slike rammeplaner må følges, og dette kan medføre krav og begrensninger til hvilke vilkår institusjonen kan eller skal stille på enkelte utdanningsprogrammer.

⁹ [Ot.prp. nr. 79 \(2003-2004\)](#) merknader til [§ 3-3](#) nr. 3.

¹⁰ NOU 2003:25 https://lovdata.no/pro/forarbeid/nou-2003-25/KAPITTEL_6-2-2-16.

¹¹ Ot. prp. nr. 85 (1993-1994) s. 67; jf. uhl. § 3-10 andre ledd.

¹² Ot.prp.nr.79 (2003-2004) s. 83 og uhl. 1995 § 40 nummer 2.

Forvaltningsrettslige prinsipper

For å sette vilkår for å gå opp til eksamen må utdanningsinstitusjonene ta hensyn til det forvaltningsrettslige prinsippet om likebehandling og benytte seg av den ulovfestede vilkårlæren.

Likebehandlingsprinsippet fastsetter at saksbehandlingen skal være rettferdig og forutsigbar. Det medfører at en eventuell forskjellsbehandling må være saklig og rimelig. Likebehandlingsprinsippet har tradisjonelt stått sterkt i universitets- og høyskolesektoren, men det er likevel vide muligheter for å forskjellsbehandle studentene så lenge forskjellsbehandlingen er saklig og rimelig.¹³

Vilkårlæren setter på sin side begrensninger for forvaltningens mulighet til å stille vilkår. Ifølge Graver (2015) er denne muligheten begrenset av kravet til lovlighet, saklighet og forholdsmessighet.

- Lovlighet medfører at det ikke kan være hindringer i lovgivningen som setter begrensninger i retten til å stille vilkår. Om så må vilkårene stilles innenfor de lovbestemte rammene.
- Saklighet medfører at det må være saklig sammenheng mellom vilkåret som stilles og vedtaket det er stilt som vilkår for å få gjennomført. For utdanningssektoren vi det si at det må være saklig sammenheng mellom den obligatoriske undervisningen og læringsmålene i emnet.
- Forholdsmessighet medfører at vilkåret ikke kan være uforholdsmessig tyngende.

Konklusjon

På bakgrunn av det nevnte kan det konkluderes med at fagmiljøene bør gå igjennom egne emneplaner for å vurdere om den fastsatte obligatoriske aktiviteten er i henhold til likebehandlingsprinsippet og vilkårlæren.

Rammene for obligatorisk aktivitet er altså at denne i seg selv gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen og at denne kompetansen ikke

¹³ Den vanligste forskjellsbehandlingen er tilpasning for studenter med særskilte behov i samsvar med universitets- og høyskoleloven § 4- 3 femte ledd. I likestillings- og diskrimineringsloven § 11 har lovgiver også satt likebehandlingsprinsippet til side i en del tilfeller.

kan prøves ved ordinær eksamen. Obligatorisk aktivitet skal være fastsatt av studieplanen.

Dersom det skal gjøres tilpasninger i den obligatoriske aktiviteten må institusjonen sikre at det ikke fører til en reduksjon av de faglige krav som stilles, jf. uhl. § 4-3 femte ledd. Det medfører for eksempel at det ikke er anledning til å utvide fraværsgrensen for enkelte studenter uten å gjøre andre tiltak. Og fraværsgrensen skal være satt akkurat på det nivå som er nødvendig for å ivareta kvaliteten i utdanningen, verken høyere eller lavere. Det betyr for eksempel at undervisers ønske om oppmøte på undervisningen i seg selv ikke er tilstrekkelig for å fastsette krav om obligatorisk undervisning – «...den obligatoriske aktiviteten må være nødvendig ut ifra en faglig begrunnelse for å gå opp til eksamen...»¹⁴

«Etter ombudets syn må gjeldende rett forstås sånn at aktiviteten i seg selv må gi en vesentlig kompetanse som er en del av *formålet med utdanningen*, og at denne kompetansen *ikke kan prøves* på eksamen. Arbeidskrav som fremmer progresjon og som hjelper studenten på vei mot å oppnå læringsutbyttet, kan ikke avskjære privatisters eksamensrett.»¹⁵

Tilrettelegging av obligatorisk aktivitet

Det er i hovedsak tre mulige tiltak som kan gjøres når det foreligger et behov for tilrettelegging:

Den ene tiltaket er å stille kompenserende vilkår. Det vil si at institusjonen stiller andre vilkår til den enkelte student enn det som går frem av studieplanen. Hjemmel til å endre vilkårene på den måten følger uhl. § 4-3 femte ledd. Som nevnt over er kravet at det ikke fører til en reduksjon av de faglige kravene. Vedtak om tilrettelegging er enkeltvedtak.

Det andre tiltaket er å endre studieplanen. Det er et tiltak som kan benyttes dersom institusjonen mener det er nødvendig å senke de faglige kravene i et emne. Et slikt tiltak kan for eksempel benyttes dersom fraværsgrensen skal endres uten at det settes i verk andre tiltak. Formålet her vil som regel være å utdanne studentene i tide, men kanskje med lavere faglig kvalitet enn det som ellers er vanlig.¹⁶

¹⁴ [SOM-2023-4774 \(19\)](#)

¹⁵ [SOM-2023-4774 \(37\)](#)

¹⁶ Endring av studieplanen etter oppmeldingsfristen er et enkeltvedtak.

Å utsette den obligatoriske undervisningen til et senere tidspunkt er en tredje mulighet. Dersom utsettelsen gjelder for alle studentene på emnet regnes det ikke som en form for tilrettelegging, men et enkeltvedtak studenter som berøres har klagerett på.

Vedlegg: Mandat

Sámi allaskuvlla studeantaáittardeaddji mandáhtta

Sámi allaskuvlla stivra dohkkehan 11.03.21 áššis S-7/21/ Godkjent ved styret ved Samisk høgskole den 11.03.21 i sak S-7/21.

1. Láhavuodđu

Studeantaáittardeaddji mandáhtta lea dahkkon universitehta- ja allaskuvlalága § 4-17 olis.

2. Ulbmil

Studeantaáittardeaddji galgá veahkkinn oadjudit ásahusa studeanttaid riektesihkarvuoda.

3. Ovddasvástádus ja barggut

Studeantaáittardeaddji galgá rávvet ja veahkehit studeanttaid áššiin mat gusket sin oahppodilálašvuhtii, ja váikkuhit dasa ahte ásahus meannuda áššiid dohkálaččat ja riektá.

Vuhtiiváldin dihte studeanttaid rivttiid, sáhtta studeantaáittardeaddji gieđahallat áššiid go studeanta dahje bargi lea váldán oktavuoda, dahje iežas vuolgaheami bokte.

Studeantaáittardeaddji sáhtta oassálastit ja ovddidit diehtujuohkináššiid buot ásahusa orgánaid čoahkkimiidda.

Studeantaáittardeaddji mearrida ieš loahpalaččat galgá go studeantaáittardeaddji bargagoahhtit áššiin. Jus veahki jearran hilgojuvvo almmá čujuheami haga earáide, de galgá studeantaáittardeaddji ákkastallat hilgunmearrádusa.

4. Raporteren

Studeantaáittardeaddji addá jahkásaččat raportta iežas doaimma birra ásahusa stivrii. Rektorii berre dađistaga diedihit earenoamáš duodalaš dahje prinsihpalaš áššiid birra.

5. Jávohisvuodageasku

Studeantaáittardeaddjis lea jávohisvuodageasku hálldašanlága §§ 13 – 13 e njuolggadusaid mielde. Studeantaáittardeaddji jávohisvuodageasku lea čadnon áittardanrollii, ja boahká bargi searvangeatnegasvuoda ovddabeallai.

6. Sorjjasmeahtunvuohhta

Studeantaáittardeaddji virgáduvvo sierra sorjjasmeahtun virgái, ja su doaimma ii sáhte instrueret.

Stivra virgáda studeantaáittardeaddji ja stivra ieš mearrida áittardeaddji mandáhta.

Mandat for studentombudet ved Samisk høskole

1. Hjemmel

Studentombudets mandat er gitt i overenstemmelse med universitets- og høyskoleloven § 4-17.

2. Formål

Studentombudet skal bidra til å trygge rettssikkerheten til studentene ved institusjonen.

3. Ansvar og oppgaver

Studentombudet skal gi studenter råd og bistand i saker knyttet til deres studiesituasjon og bidra til at sakene får en forsvarlig og korrekt behandling av institusjonen.

For å ivareta studenters rettigheter kan studentombudet håndtere saker etter henvendelse fra student, fra ansatt eller på eget initiativ.

Studentombudet kan møte i og legge frem saker til orientering for alle organ ved institusjonen.

Studentombudet bestemmer selv med endelig virkning om studentombudet skal bistå i en sak. Dersom en anmodning om bistand avslås uten henvisning til andre skal studentombudet begrunne avslaget.

4. Rapportering

Studentombudet avlegger årlig rapport om sin virksomhet til institusjonens styre. Rektor bør fortløpende orienteres om spesielt alvorlige eller prinsipielle saker.

5. Taushetsplikt

Studentombudet har taushetsplikt i henhold til reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. Studentombudets taushetsplikt er knyttet til ombudsrollen og går foran en arbeidstakers medvirkningsplikt.

6. Uavhengighet

Studentombudet tilsettes i særlig uavhengig stilling og kan ikke instrueres i sitt virke.

Studentombudet tilsettes av styret og ombudets mandat fastsettes av styret selv.